

ARCHEOLOGIENOTA
HAM TRUIBROEK
PROGRAMMA VAN MAATREGELEN

FODIO
Turnhoutsebaan 277
B-2110 Wijnegem

Marleen Arckens
Jan De Beenhouwer

Inhoud

2. Programma van maatregelen	2
2.1 Gemotiveerd advies	2

2. Programma van maatregelen

2.1 Gemotiveerd advies

Op een terrein in Ham aan het Truibroek met een oppervlakte van ca. 7,8 ha plant de opdrachtgever de bouw van een fabriek voor de productie van gewapende betonelementen. De inrichting zal bestaan uit opslagplaatsen, een betoncentrale, een productiehuis, een windturbine en een portaalkraan. De geplande ontwikkeling brengt bodemingrepen met zich mee verspreid over de volledige oppervlakte van het projectgebied.

Het doel van het bureauonderzoek was het projectgebied archeologisch te evalueren op basis van de bestaande bronnen en de impact van de geplande werken op eventueel aanwezig archeologisch erfgoed te bepalen.

Het uitgevoerde bureauonderzoek is volledig. Alle relevante beschikbare bronnen werden geraadpleegd. Het onderzoek confronteerde de landschappelijke, bodemkundige, historische en archeologische karakteristieken van het projectgebied met de geplande bodemingrepen.

Een aantal zones van het onderzoeksgebied ondergingen sinds het midden van de 19de eeuw bodemingrepen die tot gevolg hadden dat hier geen archeologisch erfgoed meer te verwachten is. Het gaat om de vervuilde zone in het zuidoosten (4370 m²), de zone waarin de afwateringsgracht parallel aan de zuidzijde van het huidige fabrieksterrein en het waterbekken werden gegraven (940 m²) en de plaats van het huidige fabrieksterrein (30000 m²). Ook de zones waar sinds het midden van de 19de eeuw minstens 3 maal bos werd aangelegd op rabatten die nu nog zichtbaar zijn in het landschap (16375 m²), wordt geen archeologisch potentieel meer verwacht omwille van de combinatie van de bodemgesteldheid aangegeven op de bodemkaart (dunne A horizont met een ondiep voorkomen van prequartaire substraat), de exploitatie als heidegebied vermoedelijk reeds sinds de late middeleeuwen, en het ontbreken van een afdekkende plaggenlaag die mogelijk in de ondergrond aanwezig archeologisch erfgoed beschermt. De zones waar geen archeologisch potentieel wordt verwacht omvatten in totaal een oppervlakte van ca. 5,2 ha.

Ook op het resterende deel van ca. 2,6 ha werd sinds het midden van de 19de eeuw meermaals naaldbos aangelegd. Op basis van de beschikbare gegevens gebeurde dit minstens één keer in het midden van de 19de eeuw en één keer in het derde kwart van de 20ste eeuw. Bij terreinbezoek en via het digitaal hoogtemodel kon niet aangetoond worden dat dit gepaard ging met het aanleggen van rabatten. Het archeologisch potentieel van dit deel van het onderzoeksgebied werd bij het bureauonderzoek als volgt ingeschat:

Het grondwaterregime, de drainage van de bodem en de natuurlijke vruchtbaarheid bepalen mee de keuze van inplantingsplaatsen voor permanente bewoning vanaf het neolithicum. Het onderzoeksgebied is laag gelegen en ligt in een zone met slecht gedraineerde zandgronden met een dunne A horizont en met hoge grondwaterstanden in de winter als gevolg van het op geringe diepte aanwezige klei-zand substraat. In de 18de eeuw was het gebied nog steeds in gebruik als heide. Vanaf het midden van de 19de eeuw werd het minstens twee maal beplant met naaldbos. Omwille van het ongunstige grondwaterregime, de exploitatie als heidegebied, vermoedelijk reeds sinds de late middeleeuwen, het ontbreken van een afdekkende plaggenlaag die mogelijk aanwezig archeologisch erfgoed van het neolithicum tot de volle middeleeuwen beschermt en het herhaaldelijk aanplanten en rooien van naaldbos sinds het midden van de 19de eeuw, wordt het archeologisch potentieel voor deze periodes als laag ingeschat.

In de steentijd voedde de mens zich voornamelijk door middel van jacht, visvangst en het verzamelen van voedsel. Deze 'jager-verzamelaars' verbleven in tijdelijke kampementen. Het zijn vooral achtergebleven werktuigen in vuursteen die verwijzen naar een dergelijke verblijfplaats. Uit verschillende studies is gebleken dat veel van de gekende vindplaatsen van werktuigen uit het paleolithicum, mesolithicum en vroeg-neolithicum voorkomen op de overgang van hoge/droge gronden naar lage/natte zones. Een zone met natte depressiegronden bevindt zich op ca. 75 m afstand

van de zuidoostelijke punt van het onderzoeksgebied. De overgang van natte naar droge gronden op korte afstand van de zuidoostelijke grens van het onderzoeksgebied verhoogt het potentieel voor het aantreffen van prehistorische artefactensites in het zuiden van het onderzoeksgebied op perceel 787M.

Het potentieel voor het aantreffen van prehistorische artefactensites in de resterende zone van 2,6 ha, grotendeels gelegen op perceel 787M, diende omwille van de landschappelijke ligging verder geëvalueerd te worden. Bijkomend onderzoek in de vorm van een landschappelijk vooronderzoek werd aanbevolen om in kaart te brengen in hoeverre de oorspronkelijke bodemopbouw bewaard bleef en in hoeverre er een relevant archeologisch niveau aanwezig is in de vorm van een Podzol zoals aangegeven op de bodemkaart.

Bij het landschappelijk booronderzoek werden de gegevens van de bodemkaart bevestigd voor de aanwezigheid van een dunne A horizont en het ondiep prequartaire substraat. De volgens de bodemkaart verwachte podzolbodem was eerder uitzonderlijk nog waarneembaar. Uit de boringen blijkt dat dit enerzijds te maken heeft met erosie van het landschap en anderzijds door menselijk ingrijpen. In het laatste geval gaat het om afgraving van de bodem tot op/in de natuurlijke bodem. Deze menselijke verstoringen zijn in verband te brengen met het herhaaldelijk rooien en opnieuw aanplanten van bos sinds het midden van de 19de eeuw.

Gezien de erg beperkte dikte van de humus A horizont, het grotendeels ontbreken van een intacte podzol B en de in het booronderzoek zichtbare lidtekens van het historisch gebruik van het onderzoeksgebied, onder meer door het herhaald aanplanten van bos sinds het midden van de 19de eeuw is de kans dat archeologisch erfgoed wordt aangetroffen zeer klein.

Waar de verwachting op het aantreffen van een artefactensite door de landschappelijke ligging als gemiddeld was ingeschat bij het bureauonderzoek, wordt deze op basis van de resultaten van het landschappelijk booronderzoek bijgesteld naar laag. De verstoring van de bodem door de geplande werken zal hierdoor naar verwachting weinig of geen impact hebben op waardevol archeologisch erfgoed. Het potentieel op kennisvermeerdering bij verder onderzoek zal eerder gering zijn. Archeologisch onderzoek met ingreep in de bodem wordt daarom omwille van het evenwicht tussen de kosten en de baten van het onderzoek en het evenwicht tussen de onderzoeksinspanning en de te verwachten resultaten niet aanbevolen. Er dient bijgevolg geen programma van maatregelen te worden opgesteld (zie 1.2.4)